

Р А З П О Р Е Ж Д А Н Е

гр. София, 10.11.2021 г.

С разпореждане от 03.12.2020 г. на председателя на ВКС е образувано т. д. № 7/2020 г. по описа на ВКС, Гражданска и Търговска колегия, по реда на чл. 124, ал. 1, т. 2 от ЗСВ, по процесуалния въпрос:

Задължителни или факултативни необходими другари са страните по договор, в производството по предявен от трето лице иск за нищожност на договора?

Въпросът е поставен по реда на чл. 292 ГПК, след като с Определение № 95/05.05.2020 година, постановено по гр. д. № 311/2020 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о. съдебният състав е спрял производството по делото, на основание чл. 292 от ГПК, като е предложил на ОСГТК да постанови тълкувателно решение, поради констатирана противоречива съдебна практика на състави на Търговска колегия и Гражданска колегия на ВКС в решения, постановени по реда на чл. 290 ГПК и определения, по чл. 274, ал. 3 ГПК.

Комисията на основание т. 7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения на ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС, е провела подготвително заседание на 08.10.2021 година, на което е констатирала следното:

По поставения за тълкуване правен въпрос са налице противоречиви произнасяния от състави на ВКС. В Решение № 273/25.08.2014 година, постановено по гр. д. № 506/2012 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о. е прието, че когато предмет на делото е искане за прогласяване недействителност на договор, страните по него са необходими другари. Необходимо другарство е налице, когато с оглед естеството на спорното право или по разпореждане на закона решението трябва да бъде еднакво спрямо всички участници в спорното правоотношение. Така е и в случай на оспорване правото на една от страните по сключен договор с атакуване на неговата действителност от трето лице. В този случай поради неделимостта на спорното право решението ще обвърже и двете страни по спорното правоотношение, дори и едната да не е участвала в съдебния процес. С оглед на това предявяването на иска от или срещу всички другари е предпоставка за допустимост на производството по делото, за която съдът е задължен да следи служебно. С позоваване на това решение в Решение № 45/23.05.2019 година, постановено по т. д. № 1286/2018 година по описа на ВКС, ТК, II т. о. е прието, че при иск за установяване нищожност на сделка, фигурата на

задължителното необходимо другарство на страните по сделката е абсолютна процесуална предпоставка за допустимост на исковия процес и когато се предявява иск за нищожност на договор, страни по който са няколко лица, тези лица са задължителни другари, защото са участници в едно и също материално правоотношение и решението, с което се прогласява нищожността или се отхвърля иска трябва да бъде еднакво спрямо всички. Нищожният договор има порок при сключването му и не поражда правни последици, поради което предявяването на иск за прогласяване на нищожността от една от страните по договора или от трето лице с правен интерес, засяга еднакво правата на всички страни по договора, респективно съдът трябва служебно да следи дали са конституирани като страни. Във второто решение е извършено позоваване и на Решение № 544/06.01.2011 година, постановено по гр. д. № 1053/2010 година по описа на ВКС, ГК, II г. о., в което е прието, че при наличието на начало на писмено доказателство, отразяващо волеизявлението на една от страните по сделката относно нейния симулативен характер, свидетелските показания, като доказателствено средство за разкриване на действителните правоотношения между страните са допустими. Това становище се споделяло от състава въз основа на безспорно установеното в теорията и съдебната практика процесуално положение на необходими другари на всички страни по сделката, чиято симулативност се установявала в процеса, при предявен иск (в т. ч. и инцидентен установителен). В тази връзка, писменото доказателство, служещо като начало на писмено доказателство обвързвало страните по отношение на доказването и допустимостта на свидетелските показания като доказателствено средство и по отношение на всички страни по сделката, доколкото при необходимото другарство изводът за действителността на сделката следвало да е еднакъв по отношение на всички страни и на цялата сделка. Също така в постановеното по реда на чл. 274, ал. 3 от ГПК Определение № 632/20.12.2013 година по ч. гр. д. № 5812/2013 година по описа на ВКС, ГК, V г. о. е посочено, че когато се предявява иск за нищожност на договор, страни по който са няколко лица, тези лица са задължителни другари, защото са участници в едно и също материално правоотношение и решението, с което се прогласява нищожността или се отхвърля иска трябва да бъде еднакво спрямо всички. Нищожният договор има порок при сключването му и не поражда правни последици с оглед на което предявяването на иск за прогласяване на нищожността от една от страните по договора или от трето лице с правен интерес, засяга еднакво правата на всички страни по договора и затова съдът трябва служебно да следи дали са конституирани като страни. Ако искът не е предявен срещу всички страни в материалното правоотношение, налице е нередовност на исковата молба съдът е длъжен да укаже на ищеца, че следва да конституира и липсващата страна. Когато ищецът е конституирал като ответници всички страни по договора, съдът не може да прекрати производството по отношение на някои от тях, защото ще бъде нарушено гарантираното им право на участие в процеса. В такъв смисъл е и Определение №

588/04.12.2018 година, постановено по ч. гр. д. № 4356/2018 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о.

В противоречие с горепосочените съдебни актове в Решение № 247/04.02.2019 година, постановено по гр. д. № 4288/2016 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о. е прието, че по иск на трето лице за нищожност на договор, процесуално легитимирани ответници са всички страни по договора. Липсва обаче обща норма, която да поставя като задължително условие тяхната съвместна процесуална легитимация. Естеството на спора също не налага тяхното задължително участие. Нищожният договор на общо основание не съществува за правния мир, на нищожността може да се позове всеки (не само страните по договора) без срок, било чрез иск, било чрез позоваване на съществуващия порок.

С оглед на горното комисията, определена за изготвянето на проект за тълкувателно решение намира, че по поставения за тълкуване процесуалноправен въпрос е налице противоречива съдебна практика, поради което предложението за постановяване на тълкувателно решение е допустимо като не се налага прередактиране на въпроса.

На основание чл. 7.3, чл. 8.1 и чл. 8.2 от Правилата за приемане на тълкувателни решения на ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС и предложението на Комисията следва да се изпратят покани до лицата по чл. 129 ЗСВ, които могат да представят становища в указания срок и да присъстват в насрочено открито съдебно заседание по тълкувателното дело, като следва да бъде насрочено открито заседание на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на ВКС, на което да се изслушат становищата на гостите по въпросите на тълкувателното дело, и закрито заседание, на което да се обсъди и гласува докладът на комисията по делото, определена с разпореждането за образуване на тълкувателното дело.

С оглед на гореизложеното

РАЗПОРЕЖДАМ:

I. НАСРОЧВАМ т.д. № 7/2020 г. на ОСГТК за открито и закрито заседание на **12.05.2022 г. от 14.00 ч.**, за когато да бъдат уведомени всички съдии от Гражданската колегия и Търговската колегия на Върховния касационен съд.

II. Да бъдат изпратени покани за участие в откритото заседание, като се приложат и копия от настоящото разпореждане, от разпореждането за образуване на тълкувателното дело, Определение № 95/05.05.2020 година, постановено по гр. д. № 311/2020 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о., предложението на комисията, за представяне на становища до главния прокурор, министъра на правосъдието, председателя на Висшия адвокатски съвет, омбудсмана на Република България, ръководителите на секциите по публичноправни науки и на секциите по гражданскоправни науки към Института за държавата и правото при Българската академия на науките, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при

Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, ръководителите на катедрите по гражданскоправни и публичноправни науки при Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, ръководителя на Департамент „Право“ в Нов български университет, програмните координатори по публично право и по частно право към Центъра по юридически науки при Бургаския свободен университет, ръководителя на Катедра „Правни науки“ при Юридическия факултет на Варненския свободен университет, **в срок до 31.03.2022 г.**

III. Да бъдат изпратени покани, като се приложат копия от настоящото разпореждане, от разпореждането за образуване на тълкувателното дело, от Определение № 95/05.05.2020 година, постановено по гр. д. № 311/2020 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о., предложението на комисията и на председателите на апелативните съдилища, на окръжните съдилища и на Софийския градски съд – за изразяване на становище по посочения въпрос в гореуказания срок.

Разпореждането да се публикува на външния и на вътрешния сайт на съда, секция „Тълкувателни дела“.

**ДАРИЯ ПРОДАНОВА –
ЗА ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД:
съгласно Заповед № 955/4.10.2021 г.**